

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مبانی و شواهد اثربخشی روایات
بر نظرات تفسیری علامه طباطبائی رحمۃ اللہ علیہ

حدیث شهرکی

سرشناسه	: شهرکی، حدیث، ۱۳۷۳-
عنوان و نام پدیدآور	: مبانی و شواهد اثربخشی روایات بر نظرات تفسیری علامه طباطبایی علیه‌السلام / حدیث شهرکی.
مشخصات نشر	: قم: میراث ماندگار، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۴ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۴-۹۳۶-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص: ۱۴۴-۱۲۱؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: طباطبائی، سید محمدحسین، ۱۲۸۱ - ۱۳۶۰. میزان فی تفسیر القرآن -- نقد و تفسیر
موضوع	: تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴ -- روش‌شناسی th century -- Methodology -- Qur'an -- Shiite hermeneutics --
رده بندی کنگره	: ۹۸BP
رده بندی دیویی	: ۱۷۲۶/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۲۷۱۴۲۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

نام کتاب: مبانی و شواهد اثربخشی روایات بر نظرات تفسیری علامه طباطبایی

مؤلف: حدیث شهرکی

ناشر: میراث ماندگار

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۱

تیراژ: ۲۰۰ نسخه

چاپخانه: وفا

قیمت: ۱۲۰٬۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۴-۹۳۶-۶

مرکز پخش: قم، ساختمان ناشران، طبقه سوم، پلاک ۳۱۸

انتشارات میراث ماندگار: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۳۹۸

فهرست مطالب

- ۹ ..... مقدمه
- ۱۲ ..... فصل اول: مفاهیم و مبانی نظری تحقیق
- ۱۳ ..... سنّة در لغت و اصطلاح
- ۱۴ ..... حدیث در لغت و اصطلاح
- ۱۷ ..... خبر در لغت و اصطلاح
- ۱۹ ..... تفسیر در لغت و اصطلاح
- ۲۱ ..... تأویل در لغت و اصطلاح
- ۲۴ ..... ظاهر و باطن در لغت و اصطلاح
- ۲۶ ..... جری و تطبیق
- ۲۷ ..... نظرات تفسیری
- ۲۹ ..... روایات تفسیری از دیدگاه علامه
- ۳۲ ..... روش قرآن به قرآن
- ۳۳ ..... حجیت خبر واحد از دیدگاه علامه

- ۳۸..... نقش روایات در تفسیر از دیدگاه علامه
- ۴۰..... روایات ساختگی و جعلی
- ۴۱..... مسند نبودن بسیاری از روایات تفسیری
- ۴۲..... تناقض در روایات تفسیری
- ۴۳..... نفوذ افکار یهودی و مسیحی در متون تفسیری
- ۴۴..... جدا نشدن روایات ضعیف از متون تفسیری
- ۴۶..... ملاک پذیرش و گزینش روایات از دیدگاه علامه
- ۴۷..... روایات تفسیری
- ۴۷..... روایات جری و انطباق
- ۴۹..... روایات بطن
- ۵۱..... اوضاع علمی و سیاسی عصر علامه
- ۵۴ فصل دوم: مبانی تأثیرپذیری نظرات تفسیری علامه از روایات اهل بیت علیهم السلام
- ۵۵..... یکسان بودن روش تفسیری علامه با روش تفسیری اهل بیت علیهم السلام
- ۶۲..... عدم افتراق قرآن از عترت
- ۶۴..... عدم دسترسی به بلندای معارف جز مطهرون
- ۶۸..... پیامبر و اهل بیت علیهم السلام مبینان قرآن کریم

- ۷۰ ..... عدم اکتفا به روش قرآن به قرآن
- ۷۳ ..... حجیت سنت و بیانات اهل بیت علیهم السلام
- ۷۶ ..... حجیت خبر متواتر
- ۷۸ ..... نمونه های قرآنی مورد استناد علامه
- ۸۲ ..... ادله حجیت خبر واحد
- فصل سوم: شواهد اثربخشی روایات معصومان علیهم السلام بر نظرات تفسیری علامه
طباطبایی رحمته الله ۸۹
- ۹۲ ..... شواهد بیرونی
- ۹۳ ..... تألیف تفسیر البیان فی الموافقة بین الحدیث و القرآن
- ۱۰۱ ..... تدریس و تعلیقات علامه بر بحار الانوار
- ۱۰۴ ..... تصحیح وسائل الشیعه
- ۱۰۵ ..... نگارش تفسیر موضوعی بر اساس روایات
- ۱۰۶ ..... تفسیر صحیح مبتنی بر تسلط به روایات
- ۱۰۷ ..... شواهد درونی
- ۱۰۷ ..... مباحث روایی تفسیر المیزان
- ۱۰۹ ..... مطالعه روایات قبل از تفسیر آیه

مقدمه

مفسران برای تفسیر قرآن کریم از روش‌های خاصی استفاده کرده‌اند و مضمون آیات قرآن کریم را تبیین کرده‌اند؛ به عبارت دیگر هر مفسری برای تفسیر قرآن کریم از روش‌هایی استفاده می‌کند. از ابتدا دو روش عمده و اساسی برای تفسیر قرآن وجود داشته است: (۱) روش تفسیر نقلی. (۲) روش تفسیر به رأی.

در روش نخست، تفسیر قرآن با بهره‌گیری از خود قرآن و آنچه از رسول اکرم ﷺ و صحابه و تابعین نقل شده، صورت می‌گیرد؛ مانند: تفسیر نور الثقلین الحویزی، تفسیر الصافی فیض کاشانی، جامع البیان فی تفسیر القرآن ابن جریر طبری، الدر المنثور فی التفسیر المأثور لجلال الدین سیوطی که از جمله این روش تفسیری می‌توان نام برد.

در روش دوم، محور استنباط در استخراج مفاهیم قرآن کریم، اجتهاد شخصی مفسر است. این روش اگر از سوی مفسر واجد شرایط صورت بگیرد و در آن، رأی مفسر بر قرآن تحمیل نشود و نتایج آن با حقایق دینی و اعتقادی متعارض نباشد مجاز، بلکه ممدوح است؛ ولی اگر مفسر رأی شخصی خود را بر قرآن تحمیل کند و یا برداشت او با اصول و مبانی

اعتقادی اسلام متعارض باشد، ممنوع و مذموم است؛ چنانکه در احادیث زیادی سرزنش شده است.

براساس کیفیت استخراج معانی آیات و با توجه به منبع و ابزار، می توان روش های تفسیری را در موارد ذیل خلاصه کرد: ۱. تفسیر قرآن به قرآن. ۲. تفسیر روایی. ۳. تفسیر علمی. ۴. تفسیر اشاری (عرفانی، صوفی، باطنی، رمزی و شهودی). ۵. تفسیر عقلی و اجتهادی. ۶. تفسیر به رأی.^۱

گرچه روش های متفاوتی را در تفسیر قرآن شمرده اند، اما باید گفت: روش تفسیر نقلی را می توان اصیل ترین و با سابقه ترین شیوه فهمیدن معانی قرآن کریم به شمار آورد^۲ و مفسران زیادی از این روش برای تفاسیر آیات قرآن کریم بهره برده اند. البته تشیع در عرصه تفسیر و علوم قرآنی، دانشمندان فراوانی تربیت نمود که برخی از این مفسران، دارای روش خاص تفسیری بودند، از جمله آنان علامه طباطبائی رحمته الله علیه می باشد؛ وی روش تفسیر قرآن به قرآن را در پیش گرفته و در میراثی ارزشمند به نام «المیزان فی تفسیر القرآن» را نوشت.

روش علامه در تفسیر المیزان، به روش قرآن به قرآن است ولی از جایگاه تفسیری روایات غفلت نکرده است و از روایات زیادی در نظرات

۱. ایرانی قمی، روش شیخ طوسی در تفسیر تبیان، ص ۹۱. دباری بیدگلی، پژوهشی در باب

اسرائیلیات در تفاسیر، ص ۲۶.

۲. همان، ص ۲۷.

تفسیری خود بهره و اثربخشی داشته‌است. علامه روایت‌های مورد اعتماد تشیع و تسنن را از نظر دور نداشته و در تفسیر آیات استفاده کرده است، و در پایان هر بحث قسمتی با عنوان «بحث روایی» بیان کرده و روایات را بحث نموده و معتقد است اگر کسی در روایات معتبر تتبع کند، خواهد دید که روش تفسیر قرآن با قرآن را ارائه می‌نمایند.

این پایان‌نامه در سه فصل، اثربخشی نظرات تفسیری علامه از روایات را مورد تبیین قرار داده و شواهد موجود را با ذکر ادله بیان کرده‌است.